

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 1/2003 vp

Hallituksen esitys laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 28 päivänä toukokuuta 2003 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta (HE 12/2003 vp).

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 4/2003 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- apulaisosastopäällikkö Pentti Lähteenoja, maa- ja metsätalousministeriö
- viranomaispäällikkö Tapani Juhe, Lounais-Suomen metsäkeskus
- puheenjohtaja Raimo Hakila, Satakunnan luonnonsuojelupiiri
- ympäristöpäällikkö Jouko Kostamo, Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio
- varametsäjohtaja Timo Nyrhinen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry
- osastopäällikkö Pertti Litmanen, Metsäteollisuus ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Lounais-Suomen ympäristökeskus

HALLITUKSEN ESITYS

Hallituksen esitys

Valtioneuvosto teki 23 päivänä lokakuuta 2002 periaatepäätöksen toimintaohjelmasta Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamiseksi. Eräät toimintaohjelmassa tarkoitetut toimenpiteet perustuvat osittain tai kokonaan uusiin keinoihin, joiden tarkoituksenmukaisuuden arviointi vaati pilottihankkeiden tai esiselvitysten käynnistämistä.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi kestävän metsätalouden rahoituksesta annettuun lakiin uusi pykälä, jossa säädettäisiin sellaisista periaa-

tepäätöksessä tarkoitetuista kokeiluhankkeista, jotka liittyvät tarkoituksenmukaisella tavalla lain lähtökohtiin.

Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan ensi tilassa.

Perustuslakivaliokunnan lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta on todennut, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunnan lausunnon perusteluissa on esitetty eräitä huomautuksia lakiehdotuksen sisällön suhteen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä jäljempänä esitettävien huomautuksien ja muutosehdotuksien.

Yksityiskohtaiset perustelut

Ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan rahoitusta voidaan käyttää Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamisen toimintaohjelmassa tarkoitettuihin, metsätaloukseen monimuotoisuuden edistämistä koskeviin kokeiluhankkeisiin. Valiokunta pitää tarpeellisenä ehdottaa säännöstä täydennettäväksi niin, että siitä ilmenisi selvemmin, mistä toimintaohjelmasta on kyse ja mihin toimintaohjelmassa tarkoitettuihin kokeiluhankkeisiin rahoitusta voitaisiin käyttää. Toimintaohjelma sisältyy valtioneuvoston 23.10.2002 tekemään periaatepäätökseen, ja rahoitusta voitaisiin käyttää luonnonarvokauppa- sekä yhteistoimintaverkostokokeiluihin. Maanomistajan ja metsäkeskuksen välisiä sopimuksia luonnonarvojen säilyttämiseksi tai lisäämiseksi tehtäisiin pelkästään luonnonarvokaupassa. Tältä osin valiokunta ehdottaa täsmennystä momentin viimeiseen virkkeeseen.

Valiokunta ehdottaa pykälän 2 momenttia selvennettäväksi maininnalla siitä, että alueella toimivaltainen metsäkeskus tekee sopimuksia luonnonarvokauppahankkeissa. Perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 4/2003 vp) mukaan on myös aiheellista säätää määräaikaisten sopimusten enimmäispituudesta. Valiokunnan saamista selvityksestä on käynyt ilmi, että sopimuksen luonteen perusteella 10 vuotta olisi yleisimmin kysymykseen tuleva sopimusaika ja että sopimusajan enimmäispituuden ei tulisi ylittää 20 vuotta. Kokeiluhankkeet perustuvat vapaaehtoisuudelle, ja sopimusaika sovitaan maanomistajan ja metsäkeskuksen kesken. Edellä kosketeltujen muutosten lisäksi valiokunta eh-

dottaa momenttiin tehtäväksi kaksi kieliasuun liittyvää tarkennusta.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan pykälän 3 momentissa tarkoitettuihin sopimuksen irtisanomistapauksiin liittyvistä rahoituksen palauttamisvelvollisuuden perusteista on perustuslain 80 §:n 1 momentin perusteella tarpeen säätää lailla. Valiokunta ehdottaakin momenttiin lisättäväksi maininnan siitä, että rahoitus tulee palauttaa, jos maanomistaja on omalla menettelyllään tietoisesti heikentänyt kohteen luonnonsuojelubiologisia olosuhteita. Maanomistajan menettelyn ja kohteen luonnonsuojelubiologisten olosuhteiden heikkenemisen välillä tulisi olla selvä syy-yhteys. Yhteisomistuksessa olevien kohteiden osalta rahoituksen palauttamisvelvollisuus edellyttäisi, että vähintään yksi omistajista on menetellyt kuvatulla tavalla. Esimerkkinä voi tuoda esiin tilanteen, jossa maanomistaja perkaa luonnonarvokaupan sopimusalueen vieressä olevaa ojaa siten, että myös sopimusalueella vesitalous muuttuu ja sopimuksen kohteena olevat luonnonarvot häviävät tai heikkenevät. Tässä ja vastaavissa tilanteissa maanomistajalla olisi velvollisuus palauttaa sopimuksen perusteella maksettu rahoitus kokonaan takaisin. Selvissä vahinkotapauksissa palautusvelvollisuutta ei luonnollisestikaan syntyisi. Rahoituksen palauttamisvelvollisuus olisi luonnonarvoja heikentäneellä maanomistajalla silloinkin, kun rahoitus on maksettu maan aiemalle omistajalle. Muissa 3 momentin tarkoittamissa sopimuksen irtisanomistilanteissa ei rahoituksen palauttamisvelvollisuutta olisi. Esimerkiksi maanomistajaa uhkaavan suoritustilan välttäminen olisi 3 momentissa tarkoitettu sopimuksen irtisanomisperuste, joka ei yleensä synnyttäisi rahoituksen palauttamisvelvollisuutta.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta ehdottaa esityksen mukaisen 4 momentin poistamista pykälästä tarpeettomana.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut lausunnon ehdotetun pykälän viimeisen momentin verraten avoimeen delegointiin perustuvan sääntelytavan asianmukaiseksi, kun otetaan huo-

mioon kokeiluun osallistumisen vapaaehtoisuus sekä rahoituksen harkinnanvaraisuus ja budjettisidonnaisuus. Maa- ja metsätalousvaliokunnan saaman selvityksen mukaan säännöstä on mahdollista täsmentää jo nyt olemassa olevien tietojen perusteella. Maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö ovat valmistelussaan päätyneet siihen, että yhteistoimintaverkoston kokeiluhankkeet on tarkoituksenmukaista valita hakukilpailussa. Valiokunta ehdottaakin, että yhteistoimintaverkostohankkeiden kokeilualueiden valintamenettelystä säädetään pykälän viimeisen momentin ensimmäisessä virkkeessä. Lisäksi valiokunta ehdottaa, että toisessa virkkeessä säädetään luonnonarvokauppakokeilun käynnistämistä Satakunnan maakunnassa vuonna 2003. Kokeilualue rajattaisiin kokeilua hallinnoivan metsäkeskuksen toimialueen mukaan. Metsäkeskus voisi tehdä yksittäisiä sopimuksia luonnonarvokaupasta myös Satakunnan ulkopuolisella osalla toimialuettaan, jos tarjolla on luonnonsuojelubiologisilla perusteilla arvioitu-

na erittäin hyviä kohteita. Luonnonarvokauppa painottuisi kuitenkin Satakuntaan, jossa sitä on pitkään valmisteltu. Satakunnasta kertyneiden kokemusten perusteella luonnonarvokaupan kokeilua voitaisiin toimintaohjelman myöhempinä vuosina laajentaa muille alueille, jos siihen on riittävästi määrärahoja. Valiokunta ehdottaa, että kokeilualueen mahdollisesta laajentamisesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Pykälän viimeisen momentin viimeisessä virkkeessä valiokunta ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaisesti todettavaksi, että kokeiluhankkeiden toimeenpanoon liittyviä tarkempia säännöksiä annetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

kestävän metsätalouden rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään kestävän metsätalouden rahoituksesta 12 päivänä joulukuuta 1996 annetun lain (1094/1996) 3 lukuun uusi 19 a § seuraavasti:

19 a §

Eräät kokeiluhankkeet

Rahoitusta voidaan käyttää *valtioneuvoston 23.10.2002 tekemässä periaatepäätöksessä* Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lapin läänin lounaisosan metsien monimuotoisuuden turvaamisen *toimintaohjelmasta* tarkoitettuihin *luonnonarvokauppa- ja yhteistoimintaverkostokokeiluihin, jotka edistävät metsätaloukseen monimuotoisuutta*. Kohteet valitaan luonnonsuojelubiologisilla perusteilla. *Luonnonarvokaupassa* luonnonarvojen säilyttämiseksi tai lisäämiseksi tehdään sopimus.

Luonnonarvokaupassa sopimusosapuolina ovat alueella toimivaltainen metsäkeskus ja 2 §:ssä tarkoitettu yksityinen maanomistaja. Sopimusta ei tehdä kohteista, joiden biologisen monimuotoisuuden turvaaminen on laissa säädetty maanomistajan velvollisuudeksi. Sopimus tehdään *enintään 20 vuoden* määräajaksi ja se on voimassa, vaikka alue siirtyisi uudelle omistajalle. Sopimuksesta *tehdään* merkintä kiinteistörekisteriin. Uusi omistaja voi irtisanoa sopimuksen kuuden kuukauden kuluessa omistusoikeuden siirtymisestä. Irtisanominen tulee voimaan, kun uusi omistaja on palauttanut metsäkeskuk-
selle jäljellä olevaa sopimuskautta vastaavan

osuuden metsäkeskuksen maksamasta rahoituksesta.

Sopimus voidaan irtisanoa myös kohteen luonnonsuojelubiologisten olosuhteiden tai muiden sopimusvelvoitteen täyttämiseen vaikuttavien olosuhteiden muuttuttua niin, ettei sopimuksen voimassaololle ole enää perusteita tai sopimuksen voimassaolon ollessa kohtuutonta. Jos maanomistaja on omalla menettelyllään tietoisesti heikentänyt kohteen luonnonsuojelubiologista olosuhteita, hän on velvollinen palauttamaan metsäkeskukselle irtisanotun sopimuksen perusteella maksetun rahoituksen.

(4 mom. poist.)

Yhteistoimintaverkoston kokeiluhankkeet valitaan maa- ja metsätalousministeriön yhteis-

työssä ympäristöministeriön kanssa järjestämissä hakukilpailussa. Luonnonarvokauppakokeilu aloitetaan Lounais-Suomen metsäkeskuksen toimialueella pääasiassa Satakunnan maakunnassa vuonna 2003. Kokeilun alueen mahdollisesta laajentamisesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Metsäkeskus tekee luonnonarvokauppasopimuksia sen käyttöön tätä tarkoitusta varten osoitettujen varojen puitteissa. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä kokeiluhankkeiden toimeenpanosta. (HE:n 5 mom.)

Voimaantulosäännös
(Kuten HE)

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 2003

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
vpj. Harry Wallin /sd
jäs. Nils-Anders Granvik /r
Pertti Hemmilä /kok
Esko Kiviranta /kesk
Katri Komi /kesk
Risto Kuisma /sd
Esa Lahtela /sd
Minna Lintonen /sd

Eero Lämsä /kesk
Reijo Paajanen /kok
Erkki Pulliainen /vihr
Pekka Vilkuna /kesk
Lasse Virén /kok
vjäs. Jari Leppä /kesk
Klaus Pentti /kesk (osittain)
Unto Valpas /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius.